

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

27

YASAMA YILI

5

SIRA SAYISI: 304

Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Teklifi (2/4125) ve Dışişleri Komisyonu Raporu

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
<https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KomisyonRaporlari>

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/4125 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı 4
- Genel Gerekçesi 4

• Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi 5

• Dışişleri Komisyonu Raporu 6

• Muhalefet Şerhi 11

• Teklif Metni 13

• Dışişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin 13

• Beyanname 14

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Gelen Kâğıtlar Listesi'nde yayımlanan 957877 evrak numaralı "Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesi"nin onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Mustafa Şentop
Tekirdağ

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYON (2/4125)	
ESAS	Dışişleri Komisyonu

GENEL GEREKÇE

15/6/2021 tarihinde Şuşa'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesi" ile Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti arasındaki ilişkilerin daha da güçlendirilmesi ve derinleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bahse konu Beyanname, 9/2/1994 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Dostluğun ve Çok Yönlü İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma", "Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Protokolü" ve 16/8/2010 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması"na dayanılarak hazırlanmıştır.

T.C.

Cumhurbaşkanlığı

Sayı: Z-90666677-599-64742

31 Ocak 2022

Konu: Şuşa Beyannamesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

15 Haziran 2021 tarihinde Şuşa’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesi”ni Anayasanın 90 ncı maddesi gereğince onaylanması uygun bulunmak üzere ilişikte bilgilerinize sunarım.

Recep Tayyip ERDOĞAN

Cumhurbaşkanı

Dışışleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışışleri Komisyonu

03/02/2022

Esas No: 2/4125

Karar No: 189

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

1. Giriş

Cumhurbaşkanlığınca 1/2/2022 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesi, aynı tarihte Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop imzasıyla “Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Teklifi” olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur. 1/2/2022 tarihinde esas komisyon olarak Komisyonumuza havale edilen 2/4125 esas numaralı Kanun Teklifi, Komisyonumuzun 27’nci Yasama Dönemi 3/2/2022 tarihli 32’nci toplantısında Dışışleri Bakanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı yetkililerinin de katılımlarıyla görüşülmüştür.

2. Teklifin İçeriği

Komisyonumuza havale edilen metinler incelendiğinde Teklif ile 15/6/2021 tarihinde Şuşa’da imzalanan ve Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti arasındaki ilişkilerin daha da güçlendirilmesi ve derinleştirilmesi amacıyla; 9/2/1994 tarihinde imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Dostluğun ve Çok Yönlü İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma”, “Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Protokolü” ve 16/8/2010 tarihinde imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması”na dayanılarak hazırlanan Beyanname’nin onaylanmasının uygun bulunmasının amaçlandığı görülmektedir.

3. Komisyon Görüşmeleri

Komisyonumuzda Teklifin tümü üzerinde yapılan görüşmelerde;

Dışışleri Bakan Yardımcısı Yavuz Selim Kıran tarafından;

Azerbaycan’ın da parçası olduğu Güney Kafkasya’nın Avrasya’nın merkezinde yer aldığı ve ilişkilerimizin giderek derinleştiği Asya ülkeleriyle stratejik bağlantı yollarımızın üzerinde olduğu, bu sebeple, Güney Kafkasya’da güvenlik ve istikrarın temini milli çıkarlarımızı doğrudan ilgilendirdiği, bölgenin bir istikrar ve refah alanı olmasının temel dış politika önceliklerimizden biri olduğu,

Karabağ’ın işgalinin sona erdirilmesiyle sahada oluşan gerçekliğin, bölgemize yeni fırsatlar sağladığı tarihi bir dönemden geçildiği,

Sayın Cumhurbaşkanımız ve Cenap Prezident İlham Aliyev’in ortak önerisiyle 3+3 bölgesel iş birliği sürecinin başlatıldığı, Can Azerbaycan’la bölgedeki işbirliği potansiyelini gerçekleştirmeye yönelik ortak siyasi iradeye sahip olduğumuz,

Azerbaycan'ın yalnızca kardeşimiz değil, aynı zamanda birçok alanda en yakın ortağımız olduğu, bu ortaklığımızın temelinde geçmişten bu yana imzaladığımız çok sayıda anlaşma ve üst düzey ziyaretin yer aldığı,

Azerbaycan'ın Ermeni işgali altında kalan Karabağ'daki haklı davasına hep milli bir bakışla yaklaştığımız, örnek bir dayanışma sergilediğimiz, bunu hem kardeşliğimizin gereği, hem de tarihi ve hukuki bir sorumluluk olarak gördüğümüz,

2020'de, Karabağ'da ve tüm Güney Kafkasya'da yeni bir dönemin kapılarının açıldığı,

Azerbaycan Ordusunun Vatan Muharebesi sonucunda Ermeni işgalini sona erdirdiği,

44 günlük muharebenin ilk gününden son gününe kadar tüm imkânlarımızla Azerbaycan'ın yanında olduğumuz,

Karabağ'da ateşkesin korunmasının öncelikli bir mesele olduğu,

Mehmetçiğimizin, Yüce Meclisimizin desteğiyle Ağdam'daki Ortak Merkez'de görev üstlendiği, askerimizin bugün Karabağ'da güvenliğin tesisi için önemli bir vazife yürüttüğü,

Karabağ'da durumun bugün itibarıyla nispeten sakinliğini koruduğu,

Ermenistan'ın altında imzası olan anlaşmalara uyarak ateşkese riayet etmesinin beklendiği,

Karabağ'da ateşkesin yanı sıra, yeniden imar ve ihya sürecine, bölgedeki ulaştırma hatlarının hayata geçirilmesine ve ekonomik kalkınmaya katkı sağladığımız, işgalden kurtarılan bölgelerin yeniden imarında Türk şirketlerinin aktif rol oynadıkları,

Bölgedeki ulaştırma engellerinin kaldırılmasına yönelik çabaları desteklediğimiz, bu bağlamda Zengezur üzerinden sağlanacak koridora özel önem atfedildiği, ülkemizin güçlü ulaştırma alt yapısından istifadeyle, bu koridorun Asya ile Avrupa arasında yeni bir bağlantı oluşturacağı, Türk dünyasının stratejik konumunu daha da güçlendireceği,

Bu adımlar atılırken, Karabağ Zaferi'nin barış ve istikrara açılan bir fırsat penceresi olarak değerlendirildiği, bu bakış açısından hareketle bölgedeki meselelerin çözümü için de adımlar atıldığı,

Ermenistan'la karşılıklı özel temsilciler atadığımız, doğrudan diyalog yoluyla normalleşme için gerekli güven ortamının oluşturulmaya çalışıldığı,

Vatan Muharebesi'nden sonra Azerbaycan'la ilişkilerimizi daha da üst seviyeye çıkardığı,

Sayın Cumhurbaşkanımızın geçtiğimiz yıl Azerbaycan'a yaptıkları iki ziyaretin işgalden kurtarılan bölgeleri de kapsamı bakımından tarihi öneme sahip olduğu, ilk ziyarette Şuşa'ya gidilerek 15 Haziran 2021'de bugün gündemimizdeki Beyanname'nin imzalandığı,

Burada ortaya koyulan iradeyle, kapsamlı ve çok boyutlu ilişkilerimizi güçlü bir çerçeveye oturtmanın amaçlandığı,

Azerbaycan'la ahdi altyapımızın temel unsurlarını, 1921 Kars Antlaşması, 1994 Dostluk ve Çok Yönlü İşbirliğinin Geliştirilmesi Anlaşması, 1994 İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Protokolü ile 2010 Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması'nın oluşturduğu,

Şuşa Beyanamesi'nin 2010 tarihli Anlaşma üzerine bina edildiği,

Beyanname ile Azerbaycan'la iş birliğimizin temellerini güçlendirmenin, bölgesel güvenlik, refah ve istikrara katkı sağlamanın hedeflendiği,

Bu çerçevede;

Bağımsızlığımıza, egemenliğimize veya toprak bütünlüğümüze yönelen bir tehdit olduğunda, BM Şartı'na uygun şekilde gerekli yardımı yapma ve silahlı kuvvetlerin koordinasyonunu sağlama taahhüdünde bulunulduğu,

Savunma sanayii kurumları arasında iş birliği yapılmasını desteklemenin, teknoloji paylaşımı ve ortak projeler yürütülmesini teşvik etmenin kararlaştırıldığı,

Siber güvenlik alanında ortak bilimsel araştırmalar ve uzman eğitimi gerçekleştirmenin hedeflendiği,

Tüm bu kapsamlı iş birliğine ilave olarak, ekonomi, ticaret, ulaştırma ve enerji alanlarında belirlediğimiz amaç ve hedeflerin de ortaya koyulduğu,

Bunların yanı sıra, terörle, insan ticareti ve yasa dışı göçle, organize suçlarla ve kitle imha silahlarının yayılmasıyla mücadeleye olan desteğimizin vurgulandığı,

Parlamentolar arası iş birliğinin daha da güçlendirilmesine ve karşılıklı faaliyetlerin artırılmasına da Beyanname'de vurgu yapıldığı,

Türk dünyasına yönelik faaliyetlerin ilerletilmesi, Türk kültürünün ve mirasının korunması ve tanıtılması alanlarında çalışmalarımızı daha da güçlendirmenin taahhüt edildiği,

Pek çok iş birliği alanını barındıran Şuşa Beyanamesi'nin ilişkilerimizin geleceği adına bir vizyon belgesi niteliği taşıdığı,

Beyanname'nin Azerbaycan'la yakın, yoğun ve kapsamlı ilişkilerimize yeni bir boyut kazandırdığı, ilişkilerimizin güncel durumunun hukuki çerçevesini çizdiği,

Yüce Meclisimizin desteğiyle, Beyanname'nin uluslararası anlaşma niteliğinin teyit edilmesinin önemli olduğu,

Beyanname'nin Azerbaycan Milli Meclisi tarafından iki gün önce oy birliğiyle kabul edildiği,

Komisyon üyeleri tarafından;

Anlaşmanın üçüncü sayfasının altıncı paragrafında “Tarafların Güvenlik Konseylerinin” ibaresi ile Milli Güvenlik Kurulunun kastedilip kastedilmediği,

Zengezur koridorunun Rusya ile olan farklı görüşler doğrultusunda geleceği konusunun ne olacağı,

Zengezur koridorunda yapılması öngörülen demiryolu projeksiyonunda hangi ve kaç adet vagonun geçeceğine ilişkin ve maliyetleri yönünden bir plan olup olmadığı,

Anlaşmada yer alan yetkilerin tamamen Cumhurbaşkanlığına devrinin uygun görülmediği, TBMM'nin bypass edildiği,

BM Şartı ve diğer uluslararası sözleşmelere yapılan atıfların olumlu bulunduğu,

Anlaşmanın üçüncü sayfasının beşinci paragrafında taraflardan herhangi birine yapılan saldırının engellenmesine yönelik yapılan yardım ile Türkiye'nin üçüncü devletler karşısında tarafsızlığını korumayacağı,

Birinci sayfanın beşinci paragrafında olduğu üzere Türkçe metnin dil yönünden hatalar barındırdığı, Bakan Yardımcısı Sayın Kıran'ın bahsetmiş olduğu Türk şirketlerinin Karabağ'da ne tür projeler üstlendiği ve hangi şirketler olduğu,

13 Ekim 1921 Kars Anlaşmasına yapılan atfın Kafkasya'daki diğer komşu ülkelere örnek teşkil etmesi gerektiği,

Haydar Aliyev'in "Nahçıvan Azerbaycan topraklarının birleşmesinin Türkiye ile Türk Dünyasının birleşmesi anlamına geldiği" sözünün anımsatıldığı,

Kars-Nahçıvan demiryolu bölgesinin yeniden imarının çok önem arz ettiği,

Zengezur koridorunun enerji arz güvenliğine ilişkin başlık kapsamında önemli etkiler doğuracağı,

Azerbaycan Türkiye ilişkilerinin Türk Devlet Teşkilatının vücut bulmasında önemli bir vizyon sağladığı,

Azerbaycan doğalgazının Türkiye üzerinden geçmesine karşın Türkiye'nin gaz sıkıntısı olduğu, fiyatlandırma konusunda diğer ülkelerle farklılıklar arz ettiği,

hususlarında yöneltilen görüş ve sorular üzerine Dışişleri Bakan yardımcısı tarafından;

Anlaşmada güvenlik konseyleri olarak Milli Güvenlik Kurulu düzeyinde kurumsal işbirliği amaçlandığı,

Zengezur koridoruna dair görüşmeler devam ettiği, demiryolunda mutabakat sağlandığı, karayolu güzergahının en kısa sürede belirleneceği,

Karabağ'da 9 şirketimizin faaliyet gösterdiği,

Yetkilerin Cumhurbaşkanlığına devrine ilişkin görüşe istinaden 2010 Azerbaycan ile yapılan Anlaşmada da benzer bir hükmün olduğu, Anayasamızın 90'ıncı maddesindeki Cumhurbaşkanına ilişkin yetkinin yeni olmadığı,

ifade edilmiştir.

4. Teklif Metnine İlişkin Değişiklikler

Teklifin tümü üzerindeki görüşmelerin ardından Teklif ve gerekçesi Komisyonumuzca benimsenerek oy çokluğu ile maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Teklifin 1'inci, 2'nci ve 3'üncü maddeleri ile tümü aynen ve oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

5. Genel Kurulda Temsil

İçtüzüğün 45'inci maddesi uyarınca, Teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere Karabük Milletvekili Niyazi Güneş, Bursa Milletvekili Atilla Ödünç, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak ve İstanbul Milletvekili Hasan Turan, Teklif ile ilgili özel sözcü seçilmişlerdir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan
Akif Çağatay Kılıç
İstanbul

Üye
Tulay Hatmoğulları Oruç
Adana

Üye
Asuman Erdoğan
Ankara

(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye	Üye	Üye
<i>Aydın Adnan Sezgin</i>	<i>Ahmet Kamil Erozan</i>	<i>Atilla Ödünç</i>
Aydın	Bursa	Bursa
		(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	Üye
<i>Derya Bakbak</i>	<i>Ahmet Hamdi Çamlı</i>	<i>Ahmet Ünal Çeviköz</i>
Gaziantep	İstanbul	İstanbul
(Bu raporun özel sözcüsü)		
Üye	Üye	Üye
<i>Yunus Emre</i>	<i>Hasan Turan</i>	<i>Niyazi Güneş</i>
İstanbul	İstanbul	Karabük
	(Bu raporun özel sözcüsü)	(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	
<i>İsmail Özdemir</i>	<i>Gülüstan Kılıç Koçyiğit</i>	
Kayseri	Muş	
	(Muhalefet şerhimiz vardır)	

Muhalefet Şerhi

Komisyonumuzun uluslararası anlaşmaların uygun bulunmasına ilişkin kanun tekliflerine dair muhalefet şerhimiz aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.

2/4125 – Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop’un; Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi’ne Muhalefet Şerhimizdir:

TBMM’ye sunulan bu anlaşma, Azerbaycan-Türkiye arasında dayanışmayı büyütme yerine; aksine iki ülke halklarını ve Ermenistan halkını daha gerilimli bir döneme sokma riskini taşımaktadır. 90’larda gayri resmi bir şekilde Azerbaycan’da faaliyet yürüten suç örgütleri halen faal olmakla birlikte bugün açık bir şekilde yabancı savaşçıların Suriye’den ve Libya’dan getirilmesiyle savaş suçlarına yenilerini eklemiştir.

Türkiye ve Azerbaycan tarafından reddedilmiş olsa da uluslararası pek çok kaynak ve hak temelli kuruluşlar tarafından, Türkiye’nin Suriye’deki selefi milisleri Azerbaycan’a götürdüğü iddia etmektedir. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, bu iddiaya dair ellerinde kanıt olduğunu ve Kanada Başbakanı Justin Trudeau ise Türkiye’ye ihraç ettikleri insansız hava aracı teknolojilerinin Dağlık Karabağ’da kullanıldığına dair iddiaların taraflarınca soruşturduğunu açıkladı.

HDP, ilkesel olarak Ortadoğu’da olduğu gibi Kafkasya’da da bütün bölge halklarını ayırım yapmaksızın haklarını savunan ve barışçıl yöntemlere teşvik eden bir partidir. Kanun teklifinin özellikle askeri ve güvenlik başlıkları Ermenistan ve Azerbaycan halkları arasındaki çatışmanın derinleşmesi anlamına gelebilecek yaklaşımla hazırlanmıştır. Dış siyasette çatışmalı ve gerilimli siyasetlerin izlendiği Suriye, Libya ve Doğu Akdeniz düzeneğine Dağlık Karabağ savaşı ile Kafkasya da eklenmiştir. Türkiye’nin bölgede Azerbaycan’dan yana savaşçıl pozisyonu bu anlaşma ile tekrar teyit edilmektedir.

Azerbaycan Tezkeresi görüşülürken de dile getirdiğimiz gibi; Azerbaycan ve Ermenistan'ı, masaya oturtacak ve gerilimi azaltacak adımların atılmasına katkıda bulunulmalıydı. Oysa savaş politikası güdüldü. Tüm dış ilişkiler siyasetimizde yeri geldiğinde arabuluculuk esas politikamız olmalı, barış ve diplomasi sorunların çözümünün esas yolu olarak görülmelidir.

Ayrıca Azerbaycan Hükümeti'nin özgürlükler ve insan hakları karnesi kaygı verici düzeydedir. Sınır Tanımayan Gazeteciler'in hazırladığı 2021 yılı basın özgürlüğü endeksine göre; gazetecilere ve gazetecilik faaliyetlerine yönelik uygulamaların "çok vahim" durumda olduğu Azerbaycan 180 ülke arasında 167. sıradadır. Azerbaycan'da ifade özgürlüğü, basın özgürlüğüne yönelik ihlallerin yanı sıra çok sayıda işkence vakası birçok izleme örgütü tarafından raporlanmıştır.

Bunlara ek olarak; söz konusu anlaşmanın ve anlaşmanın ek protokollerinde yapılacak olası değişikliklerin onaylanmasına dair meclis yetkilerinin anayasada belirtilen "güçler ayrılığı ilkesi" ve halk iradesinin temsili ile çelişecek bir şekilde anlaşmada düzenleme yapma ayrıcalığının Cumhurbaşkanı'na devredilmesine karşı çıkıyoruz.

Bu ikili anlaşmada ifade edilen taahhütler dikkate alındığında Azerbaycan ile Ermenistan veya Azerbaycan'ın başka bir ülke ile savaşa girmesi durumunda Türkiye'nin de Azerbaycan'ın yanında hareket edeceği ve muharip asker göndereceği anlaşılmaktadır. Bu anlaşmanın en can alıcı noktası olan bu kısmı burasıdır. Son günlerde Türkiye-Ermenistan ilişkilerin düzeltme çabalarını da etkileyeceğinin altını çizmeliyiz.

Öte yandan bu anlaşma ile tezkereye gerek kalmaksızın Saray, Türkiye'yi savaşa sokma yetkisine sahip olacaktır. TBMM'nin bypass edileceği böylesi kritik bir ikili anlaşma yöntem ve biçim açısından çok ciddi riskler taşımaktadır. Tek adam rejimine en büyük eleştirimiz TBMM'yi yok sayarak, savaş, çatışma gibi Türkiye'nin kaderini belirleyecek önemdeki konulara Cumhurbaşkanı tek başına karar yetkisini kendisinde bulundurmasını asla doğru bulmuyoruz. Bu nedenle Kanun Teklifine şerhimizi koyuyoruz.

Gülüstan Kılıç Koçyiğit
Muş

03.02.2022
Tulay Hatunoğulları Oruç
Adana

TEKİRDAĞ MİLLETVEKİLİ
MUSTAFA ŞENTOP'UN TEKLİFİ

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE
AZERBAJYAN CUMHURİYETİ ARASINDA
MÜTTEFİKLİK İLİŞKİLERİ HAKKINDA
ŞUŞA BEYANNAMESİNİN ONAYLANMASININ
UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN
TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 15 Haziran 2021 tarihinde Şuşa'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesi"nin onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE
AZERBAJYAN CUMHURİYETİ ARASINDA
MÜTTEFİKLİK İLİŞKİLERİ HAKKINDA
ŞUŞA BEYANNAMESİNİN ONAYLANMASININ
UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN
TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 15 Haziran 2021 tarihinde Şuşa'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesi"nin onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

**Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında
Müttefiklik İlişkileri Hakkında**

ŞUŞA BEYANNAMESİ

Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti;

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ve Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in Azerbaycan'ın ve bir bütün olarak Türk dünyasının eski kültür beşiği Şuşa kentinde görüşmesinin tarihi önemine vurgu yaparak,

İki dost ve kardeş ülke arasında imzalanmış tüm uluslararası belgelere, bununla ilgili 13 Ekim 1921 tarihli Kars Antlaşması'na sadık olduklarını bir kez daha onaylayarak,

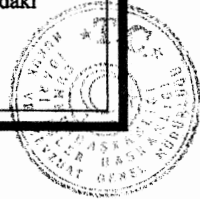
9 Şubat 1994 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Dostluk ve Çok Yönlü İşbirliğinin Geliştirilmesine İlişkin Anlaşma" ile "Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Protokolü", ayrıca 16 Ağustos 2010 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması"na dayanarak,

İki ülke ve halkları arasındaki dostluk ve kardeşlik bağlarından hareketle Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti arasındaki ilişkilerin niteliksel olarak yeni, müttefiklik düzeyine çıkarılmasının iki ülke ve halklarının çıkar ve menfaatlerine hizmet ettiğini altını çizerek,

Ortak çıkarların korunmasında her iki ülkenin siyasi, ekonomik, savunma, kültür, insani, sağlık, eğitim, sosyal, gençlik ve spor alanlarındaki imkân ve potansiyelinin birleştirilmesinin önemini farkında olarak,

Uluslararası hukukun ilke ve normlarının yanısıra, Birleşmiş Milletler Şartı'na uygun olarak küresel ve bölgesel barış, istikrar ve güvenliğin sağlanmasında ortak çabaların sürdürülmesinin önemini vurgulayarak,

Ortak çıkarlara dayalı bölgesel ve uluslararası stratejik konulardaki faaliyetlerin karşılıklı şekilde koordinasyonunun gerekliliğini ifade ederek,

Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı, egemenliği, toprak bütünlüğü, uluslararası düzeyde kabul görmüş sınırlarının dokunulmazlığı gibi milli çıkarlara dayanan konularda ikili ve çoklu formatlarda dayanışma ve karşılıklı yardım ilkelerinden yola çıkarak,

Türk dünyasının sürekli olarak gelişimine yönelik karşılıklı faaliyetlerin bölgesel ve uluslararası düzeyde ileriye götürülmesiyle ilgili çabaları birleştirerek,

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün ve Azerbaycan Halkının Umummilli lideri Haydar Aliyev'in bilgece söyledikleri "Azerbaycan'ın sevinci sevincimiz, kederi kederimizdir" ve "Tek millet, iki devlet" sözlerinin halklarımızın milli-manevi serveti olarak değerlendirildiğini özellikle vurgulayarak,

Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti arasındaki ikili ilişkilerin daha da genişletilmesi ve derinleştirilmesi perspektiflerini her yönüyle inceleyerek,

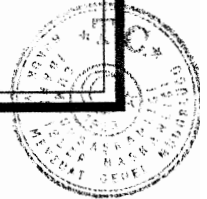
beyan ederler;

Taraflar, iki dost ve kardeş ülke arasındaki stratejik düzeyde gelişmekte olan ilişkilerin durumundan memnuniyetlerini ifade ederek siyasi diyalogun her düzeyde sürdürülmesinin ve yüksek düzeyli karşılıklı ziyaretlerin önemini belirtirler.

Taraflar büyük gururla, Azerbaycan'ın 44 gün süren Vatan Savaşı'nda zafer kazanarak Ermenistan'ın 30 yıldır süren saldırgan politikasını durdurduğunu, topraklarını işgalden kurtardığını, tarihi adaleti ve uluslararası hukuku yeniden sağladığını ifade ederler.

Azerbaycan, Ermenistan'ın 30 yıl süren saldırısına son verilmesinde, işgal edilmiş toprakların kurtarılmasında, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün sağlanmasında Türkiye Cumhuriyeti'nin manevi-siyasi desteğine yüksek değer vermektedir. Taraflar, Kafkasya bölgesinde istikrar ve güvenliğin pekiştirilmesi, ekonomi ve ulaştırma alanındaki tüm bağların yeniden sağlanması, ayrıca bölge devletleri arasındaki ilişkilerin normale dönüştürülmesi ve uzun vadeli barışın sağlanması yönündeki çabalarını sürdürecektir. Bu kapsamda, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin özel coğrafi konumu dikkate alınacaktır.

Taraflar, Azerbaycan'ın işgalden kurtarılan topraklarında Türkiye-Rusya Ortak Merkezi'nin faaliyetlerine Türkiye'nin katkılarının bölgedeki barış, istikrar ve refahın sağlanmasında önemli rol oynadığına vurgu yaparlar.

Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti bağımsızlık, egemenlik, toprak bütünlüğü, uluslararası düzeyde tanınmış sınırların dokunulmazlığı, devletlerin iç işlerine karışmama ilkelerine dayanarak müttefiklik ilişkilerinin kurulmasının siyasi ve hukuki mekanizmalarını belirler.

Taraflar, dış politika alanındaki koordinasyonun ve düzenli ikili siyasi istişarelerin gerçekleştirilmesinin önemini belirtir ve bu yönde Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi çerçevesindeki faaliyetlerin önemini vurgular.

Taraflar, kendi ulusal çıkar ve menfaatlerini koruma ve sağlamaya yönelik bağımsız dış politika yürütürler. Taraflar, bölgesel ve uluslararası düzeyde istikrar ve refah üzerinden barış, dostluk ve samimi komşuluğa dayalı uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi, ayrıca ihtilaflar ile bölgesel ve küresel güvenlik ve istikrar meselelerinin çözümlenmesi yönünde ortak çaba gösterirler.

Taraflar, güncel, karşılıklı ilgi uyandıran uluslararası konularda dayanışma ve karşılıklı destek sergileyerek yakın veya örtüşen tutumlardan yola çıkarak ikili işbirliğini derinleştireceklerdir ve BM, AGİT, Avrupa Konseyi, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi, İİT dahil uluslararası ve bölgesel kuruluşlar çerçevesinde birbirine karşılıklı destek vereceklerdir.

Taraflardan herhangi birinin kanaatine göre onun bağımsızlığına, egemenliğine, toprak bütünlüğüne, uluslararası düzeyde tanınmış sınırlarının dokunulmazlığına veya güvenliğine karşı üçüncü bir devlet veya devletler tarafından tehdit ve saldırı gerçekleştirildiğinde, Taraflar, ortak istişareler yapacak ve bu tehdit veya saldırının önlenmesi amacıyla BM Şartı'nın amaç ve ilkelerine uygun girişimlerde bulunacak, birbirine BM Şartı'na uygun şekilde gerekli yardımı yapacaklardır. Bu yardımın kapsam ve biçimi ivedi yapılan görüşmeler yoluyla belirlenerek ortak tedbirler alınması için savunma ihtiyaçlarının karşılanmasına karar verilecek ve Silahlı Kuvvetlerin güç ve yönetim birimlerinin koordineli faaliyeti sağlanacaktır.

Tarafların Güvenlik Konseylerinin milli güvenlik konularında düzenli olarak ortak toplantıları düzenlenecektir ve bu toplantılarda ulusal çıkarların, Tarafların çıkarlarını etkileyen bölgesel ve uluslararası güvenlik konularının müzakeresi gerçekleştirilecektir.

Taraflar, iki kardeş ülke silahlı kuvvetlerinin çağın gereklerine uygun olarak yeniden yapılandırılması ve modernizasyonuna yönelik olarak ortak çaba göstermeye devam edecektir.

Taraflar, Ermeni işgalinden kurtarılan rayonlarda başta mayınlı arazilerin temizlenmesi olmak üzere hayatın normalleştirilmesi faaliyetlerini destekleyeceklerdir.

Taraflar, savunma yeteneklerinin ve askeri güvenliğin güçlendirilmesine yönelik personel mübadelesini, ortak eğitim ve tatbikatların düzenlenmesini, iki ülke silahlı kuvvetlerinin birlikte çalışabilirliğinin artırılmasını, modern teknolojilere dayalı silah ve mühimmatların yönetilmesinde yakın işbirliğini ve bu amaçla yetkili kurum ve kuruluşların koordineli faaliyetinin sağlanmasını teşvik edeceklerdir. Türkiye ve Azerbaycan diğer dost devletlerin orduları ile birlikte askeri tatbikatların düzenlenmesini destekleyeceklerdir.

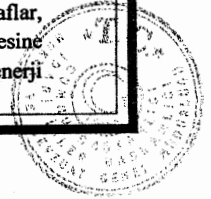
Taraflar, ulusal ve uluslararası yükümlülüklerini göz önünde bulundurmak suretiyle, deniz, hava ve uzay alanında karşılıklı teknoloji paylaşımında bulunarak, müşterek yeteneklerin geliştirilmesi amacıyla ortak projelerin yürütülmesini teşvik edecek ve karşılıklı savunma sanayii teknolojilerinin geliştirilmesine olumlu katkı sağlayacak; sahip oldukları silah ve mühimmatla teçhiz edecek, bunların üretim teknolojilerini karşılıklı şekilde teşvik edecek ve hâlihazırda ülkelerinde mevcut olmayan üretim alanlarının oluşturulmasını, ortak araştırma ve üretim faaliyetleri gerçekleştireceklerini, iki ülke savunma sanayi kurumlarının teknoloji, askeri ürünler ve hizmetler alanında yerli ve uluslararası pazarda işbirliği yapmasını destekleyeceklerdir.

Taraflar, iki devlet arasında geliştirilen ve onların çıkarlarına uygun askeri-siyasi işbirliğinin üçüncü devletlere karşı olmadığını belirtirler.

Taraflar, siber güvenlik alanında işbirliğinin daha da geliştirilmesinin önemini vurgular ve bu alanda ortak bilimsel araştırma çalışmaları, uzman eğitimi gerçekleştirecek, karşılıklı teknik işbirliğini teşvik edeceklerdir.

Taraflar, ticari-ekonomik ilişkilerde ulusal ekonomilerinin ve ihracatın çeşitlendirilmesi, aynı zamanda geleceğe dönük alanlarda ortak üretimin oluşturulması, yatırım alanındaki işbirliğinin karşılıklı faydalı gelişimi için daha elverişli ortamın geliştirilmesi yönünde çabalarını yoğunlaştıracaklardır. Bu hususta, Türkiye ve Azerbaycan ürünlerin serbest dolaşımının sağlanması mekanizmalarının oluşturulması yönünde gerekenleri yapacaklardır.

Taraflar, bölgenin ve Avrupa'nın enerji güvenliğine katkı veren, doğal gaz kaynak ve güzergâh çeşitlendirmesi sağlayan stratejik Güney Gaz Koridorunun hayata geçirilmesinde Türkiye ve Azerbaycan'ın öncü rolünü vurgularlar. Taraflar, Güney Gaz Koridorunun etkili biçimde kullanılması ve daha da geliştirilmesine yönelik çabaları koordineli şekilde sürdürecektir. Taraflar ayrıca küresel enerji

sektöründeki gelişmeleri de dikkate alarak, bölgenin enerji arz güvenliğinin pekiştirilmesini teminen elektrik alanında da bölgesel işbirliğine katkı sağlayacak çabaların artırılarak sürdürülmesi konusundaki niyetlerini ortaya koyarlar.

Taraflar, iki ülke topraklarından geçen Doğu-Batı/Orta uluslararası ulaştırma koridorunun rekabet kabiliyetinin artırılması amacıyla karşılıklı işbirliğini pekiştireceklerdir. Türkiye ve Azerbaycan akıllı ulaşım sistemleri teknolojilerinden istifade ederek, uluslararası ulaştırma koridorlarının Türkiye-Azerbaycan bölümlerinde transit-ulaştırma potansiyelini daha da geliştireceklerdir.

Taraflar, Türkiye ve Azerbaycan'ı birleştiren Azerbaycan Cumhuriyeti Batı rayonları ile Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti arasındaki koridorun (Zengezur Koridoru) açılmasının ve söz konusu koridorun devamı olarak Nahçıvan-Kars demiryolunun inşaatının iki ülke arasındaki ulaştırma-iletişim ilişkilerinin yoğunlaştırılmasına önemli katkı sağlayacağını belirtirler.

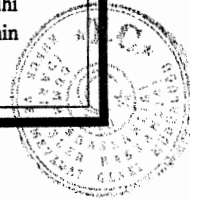
Taraflar, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ilişkilerin mevcut seviyesinin genel bölgesel ve uluslararası barış ve istikrara katkıda bulunmakta olduğunu, ilişkilerin sadece iki ülkeye değil, aynı zamanda bölgeye barış ve istikrar getirerek, başta bölge ülkeleri olmak üzere uluslararası toplumun huzur, barış ve çıkarlarına da hizmet edeceğini vurgular.

Taraflar, bölgesel ve uluslararası istikrar ve güvenliği olumsuz şekilde etkileyen çeşitli tehdit ve çağrılara, özellikle terör, onun tüm şekil ve tezahürlerine, finansmanına, aynı zamanda kitle imha silahlarının yayılmasına, organize suçlara, kara para aklanmasına, uyuşturucu kaçakçılığına, insan ticaretine, yasadışı göçe karşı mücadele alanında ortak çaba ve işbirliklerini genişletecek ve derinleştirecekler.

Azerbaycan Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti'nin egemenliğine, toprak bütünlüğüne, sınırlarının dokunulmazlığına, istikrar ve güvenliğine yönelik tüm eylemleri, aynı zamanda terörün tüm şekil ve tezahürlerini kınıyor ve Türkiye Cumhuriyeti'nin terörizme karşı yürüttüğü mücadeleyi kati surette destekliyor.

Taraflar, çeşitli ülkelerde yaşayan Türk ve Azerbaycan diasporaları arasındaki işbirliğinin daha sıkı şekilde geliştirilmesi, onların maruz kaldıkları genel sorunlar karşısında birlikte adım atılması ve devamlı dayanışma sergilenmesi amacıyla gayretlerini birleştireceklerdir.

Tarafların ülkelerinin tanıtımı ve ulusal çıkarlarının korunmasına dair tarihi gerçeklerin dünya kamuoyuna duyurulmasında diaspora faaliyetinin koordinasyonunu ve karşılıklı desteği teşvik edeceklerdir.

Taraflar, Ermenistan'ın Türkiye'ye karşı asılsız iddialarının, tarihin çarpıtılması ve tarihi gerçeklerin tahrif edilerek siyasallaştırılması girişimlerinin bölgede barış ve istikrara zarar verdiğini vurgulamakta, bu çerçevede 1915 yılı olaylarına ilişkin olarak kendi arşivlerini açan Türkiye'nin, Ermenistan'daki ve diğer ülkelerdeki arşivlerin açılması ve bu konuda tarihçiler tarafından araştırmaların yapılmasına yönelik çabalarını desteklemektedirler.

Taraflar, 10 Aralık 2020 tarihinde imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Medya Alanında Stratejik İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı"na uygun olarak Türkiye-Azerbaycan Medya Platformunun olanaklarını göz önünde bulundurarak, iki ülkenin ilgili kurumları arasında enformasyon, iletişim ve sosyal diplomasi alanlarındaki işbirliğini daha da güçlendirecek ve bu çerçevede Dışişleri Bakanlıkları arasında sürekli olarak enformasyona ilişkin sık görüşmeler ve değişimler yapılacaktır.

Taraflar, parlamentolararası işbirliğinin daha da güçlendirilmesi ve bu yönde karşılıklı faaliyetin artırılmasını teşvik ederler.

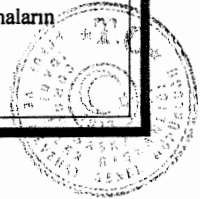
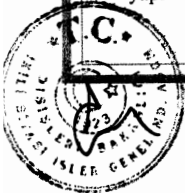
Taraflar, iki halkın ortak değerlerinin önemli tezahürlerine gerekli sosyal desteğin gösterilmesini sağlayacak, tarihi ve kültürel mirasların korunması için ortak faaliyet gerçekleştireceklerdir.

Taraflar, Türk dünyasının birlik ve refahına hizmet edecek ulusal ve uluslararası çabaların artırılmasına dikkat çektiler.

Taraflar, Türk kültür mirasının uluslararası düzeyde tanıtımı ve teşviki alanında ortak işbirliğini güçlendireceklerdir.

Taraflar, Türk dayanışmasının daha da pekiştirilmesi amacıyla Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi, Türk Akademisi, Türk Kültür ve Mirası Vakfı, TÜRKSOY ve Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi çerçevesinde gerçekleştirilen faaliyetlere ivme kazandıracaklardır.

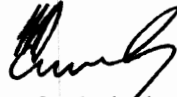
Taraflar, bir Tarafın vatandaşlarının diğer Tarafın topraklarına kimlik kartı ile seyahat etmelerine dair kabul edilen anlaşmadan duydukları memnuniyeti ifade ediyor ve sözkonusu anlaşmanın halklarımız arasındaki yakınlık ve insanlar arasındaki ilişkiler açısından müstesna önemini ifade ederek, bir Tarafın vatandaşlarının diğer Tarafın topraklarında ikamet etme hakkı elde etmelerini mütakabiliyet ilkesine dayalı olarak kolaylaştırmak için gerekli çalışmaların yapılmasını takdir ederler.

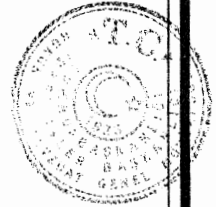

Taraflar, gerekli devlet desteğini sağlayarak halkları arasındaki ortak değerlere dayalı yakın ilişkileri insani, sosyal güvenlik, bilimsel, eğitim, sağlık, kültür, gençlik ve spor alanlarında daha da geliştirecek ve derinleştireceklerdir. Bu amaçla, iki ülkenin ilgili kurumları tarafından ortaklaşa olarak sürekli faaliyetler gerçekleştirilecektir.

Şuşa kentinde 15 Haziran 2021 tarihinde, Türkçe ve Azerbaycan dilinde olmak üzere iki nüsha halinde imzalanmış olup tüm metinler eşit derecede geçerlidir.

Türkiye Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı
Recep Tayyip Erdoğan

Azerbaycan Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı
İlham Aliyev

TBMM Basımevi - 2022